אתא ר' חייא הדר לרישא, עייל בר קפרא הדר לרישא, אתא ר"ש ברבי הדר לרישא, אתא ר' חנינא (*בר) חמא אמר כולי האי נהדר וניזיל, לא הדר, איקפיד ר' חנינא. אזל רב לגביה תליסר מעלי יומי דכפורי ולא איפייס, והיכי עביד הכי והאמר ר' יוסי בר חנינא כל המבקש מטו מחבירו אל יבקש ממנו יותר משלש פעמים? רב שאני, ור' חנינא היכי עביד הכי *והאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו? אלא ר' חנינא חלמא חזי ליה לרב דזקפוהו בדיקלא וגמירי דכל דזקפוהו בדיקלא, רישא הוי, אמר (א) שמע מינה בעי למעבד רשותא ולא איפייס כי היכי דליזיל ולגמר אורייתא בבבל. ת"ר *מצות וידוי ערב יוה"כ עם חשכה, אבל אמרו חכמים יתודה קודם שיאכל וישתה שמא תטרף דעתו בסעודה, ואע"פ שהתודה קודם שיאכל ושתה מתודה לאחר שיאכל וישתה שמא אירע דבר קלקלה בסעודה, ואף על פי שהתודה ערבית יתודה שחרית, שחרית, יתודה במוסף, במוסף, יתודה במנחה, במנחה, יתודה בנעילה, והיכן אומרו? יחיד אחר תפלתו ושליח צבור אומרו באמצע. מאי אמר? אמר רב "אתה יודע רזי עולם" ושמואל אמר "ממעמקי הלב" ולוי אמר "ובתורתך כתוב לאמר" ר' יוחנן אמר "רבון העולמים" ר' יהודה אמר "כי עונותינו רבו מלמנות וחטאתינו עצמו מספר" רב המנונא אמר *"אלהי עד שלא נוצרתי איני כדאי עכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי עפר אני בחיי ק"ו במיתתי הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה יהי רצון מלפניך שלא אחטא, ומה שחטאתי מרוק ברחמיך אבל לא ע"י יסורין" והיינו וידויא דרבא כולה שתא *ודרב המנונא זוטא ביומא דכפורי. אמר *מר זוטרא לא אמרן אלא דלא אמר "אבל אנחנו חטאנו" אבל אמר "אבל אנחנו חטאנו" תו לא צריך, דאמר בר המדודי: הוה קאימנא קמיה דשמואל והוה יתיב וכי מטא שליחא דצבורא ואמר "אבל אנחנו חטאנו" קם מיקם אמר שמע מינה "עיקר וידוי האי הוא". תנן התם *בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאין את כפיהן ארבעה פעמים ביום בשחרית במוסף במנחה ובנעילת שערים ואלו הן שלשה פרקים בתעניות ובמעמדות וביום הכפורים. מאי "נעילת שערים"? רב אמר צלותא יתירתא ושמואל אמר "מה אנו מה חיינו" מיתיבי *אור יוה"כ מתפלל שבע ומתודה, בשחרית מתפלל שבע ומתודה, במוסף מתפלל שבע ומתודה א) במנחה מתפלל שבע ומתודה בנעילה מתפלל שבע ומתודה (ב) [א]*(תנאי היא [א] דתניא) יום הכפורים עם חשיכה מתפלל שבע ומתודה וחותם בוידוי דברי ר"מ וחכמים אומרים מתפלל שבע ואם רצה לחתום בוידוי חותם תיובתא דשמואל תיובתא. עולא בר רב נחית קמיה דרבא פתח "באתה בחרתנו" וסיים "במה אנו מה חיינו" ושבחיה. *רב (ג) הונא בריה דרב נתן אמר ויחיד אומרה אחר תפלתו. אמר רב "תפלת נעילה פוטרת את של ערבית" רב לטעמיה דאמר צלותא יתירתא היא, וכיון דצלי ליה תו לא צריך, ומי אמר רב הכי והאמר רב הלכה *כדברי האומר תפלת *ערבית רשות? לדברי האומר חובה קאמר. מיתיבי *)אור יום הכפורים מתפלל שבע ומתודה, שחרית שבע ומתודה, מוסף שבע ומתודה, *בנעילה מתפלל שבע ומתודה ערבית מתפלל שבע מעין שמונה עשרה רבי חנינא בן גמליאל משום אבותיו מתפלל שמונה עשרה שלימות מפני

*) [פסחים ג. נדה ה:]

אתא ר' חייא. וגם הוא היה חפץ לפסוק עמו וחזר בשבילו לראש הפרשה: **רב שאני.** מחמיר היה לעצמו: **חלמא חזא ליה לרב.** ראה חלום על רב שתלאוהו בדקל והוא סימן נשיאות ראש וגדולה ור' חנינא ראש ישיבה היה כדאמר רבי (כתובות דף קג:) בשעת פטירתו חנינא בר חמא ישב בראש וכשראה חלום זה על רב דאג למות לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אמר אדחייה מהכא ויברח לבבל מפני ושם יהיה ראש ולא נדחין למות בשבילו: **עם חשיכה.** לאחר אכילה משקיבל עליו יוה"כ: **שמא תטרף דעתו.** מחמת שכרות: **דבר קלקלה.** של חטא: **ממעמקי הלב.** תפלה היא: **בתורתך כתוב.** כי ביום הזה יכפר: **רבון העולמים.** כי לא על צדקותינו וכו': **בתענית.** של גשמים: **ובמעמדות.** ארבעה ימים בכל שבת שאנשי משמר ישראל מתכנסין בעריהן ומתענין וקורין במעשה בראשית כדאמרינן במס' תענית (דף כו.) והתם מקשינן ותעניות ומעמדות מי אית בהו מוסף ומשנינן הכי קאמר כהנים נושאין את כפיהן כל זמן שמתפללין ואפי' במנחה לפי ששלשה פרקים הללו תעניות הם ואין שכרות במנחה אבל שאר ימות השנה אין נשיאות כפים במנחה ויש מהן ארבע פעמים ביום: **צלותא יתירתא.** מתפלל שבע כשאר התפלות: **ושמואל אמר מה אנו ומה חיינו.** אומר ואינו מתפלל: **אור יום הכפורים.** ליל יום הכפורים: **וחותם בוידוי.** גרס בתוספתא אינו חותם מקדש ישראל אלא "האל הסולחן" וחכמים אומרים כל מקום שזקוק לשבע אף בשאר התפלות אם רצה לחתום בוידוי חותם כך שמעתי אבל לא גרס לה בתוספתא הכי אלא וחכמים אומרים מתפלל שבע ואם רצה לחתום בוידוי חותם ואנעילה קיימי קתני מיהת נעילה מתפלל שבע ומתודה תיובתא דשמואל תיובתא: **נחית קמיה דרבא.** בנעילה ולשון נעילה פליגי (ד) אמוראי בברכו' ירושלמי חד אמר נעילת שערי שמים וחד אמר נעילת שערי עזרה: **וכיון דצלי.** משחשיכה תו לא צריך: **והא אמר רב.** במס' ברכות* תפלת ערבית רשות ומאי "פוטרת" דקאמר: **לדברי האומר חובה קאמר.** דזו פוטרתה: **מיתיבי וכו'.** קתני נעילה וקתני ערבית: **שבע מעין שמונה עשרה.** ג' ראשונות וג' אחרונות כתיקנן ואומר הביננו באמצע שיש בה מעין שלש עשרה ברכות והיא תפלה קצרה שתיקנו לעוברי דרכים ולמוצאי יוה"כ התירו לצאת בה מפני הטורח:

תנאי

והאמר רב תפלת ערבית רשות. תימה לרב דאמר תפלת ערבית רשות האמר פרק תפלת השחר (ברכות דף ס.) טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתים ואמר נמי התם בסוף פרק תפלת השחר (שם דף ל:) טעה ולא הזכיר של ראש חודש בלילה אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין את החודש בלילה הא לאו הכי מחזירין ואמאי תיפוק ליה דתפלת ערבית רשות ואומר ר"י נהי דרשות היא אין לבטלה בחנם אם לא מפני שום מצוה עוברת או שרא המייניה דפ"ק דשבת (דף ט:) דלא מטרחינן ליה וכן עלה על מטתו דירושלמי דאין מטריחין אותו שירד תדע כיון דיעקב אבינו תיקנה לא תיקנה לבטלה ועוד כיון דכנגד אברים ופדרים היא שמעלן ומקטירין כל הלילה נהי דלא מעכבי כפרה מ"מ מצוה להקטיר תפלת ערבית נמי מצוה ותימה מאי פריך הכא והאמר רב תפלת ערבית רשות והאמרינן דבחנם אין לבטלה וי"ל דאין זה בחנם דבליל יוה"כ מצוה לטרוח ולהכין צרכי סעודה דהוי כעין יו"ט כדאמרי' במדרש דבמוצאי יוה"כ בת קול יוצאת ואומרת לך אכול בשמחה לחמך וכמו שפירשנו שאין לבטלה בחנם אפי' למ"ד תפלת ערבית רשות הכי משמע בירושלמי דתפלת השחר דלמ"ד תפלת ערבית חובה אין תפלת נעילה פוטרתה ולמ"ד רשות תפלת נעילה פוטרתה משמע אבל בחנם אין לבטלה ואע"פ שחולק על הש"ס שלנו בזה דבגמרא דידן משמע דרב לדברי האומר חובה קאמר אבל למ"ד רשות לא בעיא תפלה לפוטרה מ"מ במה שאנו יכולין להשוותם יש לנו להשוותם *וכה"ג פי' גבי אין מקדשין את החודש בלילה אע"ג דתפלת ערבית רשות כיון דשוייה עליה חובה שפיר דמי ולהכי צריך להוא טעמא דאין מקדשין החודש בלילה ואין נראה לר"י דהאמר בפ"ק דשבת* למ"ד תפלת ערבית רשות מכי שרא המייניה לא מטרחינן ליה הא אי לא שרא המייני' מטרחינן ליה אע"פ שלא התפלל כלל וכי תימא כיון שהתפלל בשאר לילות שויא עליה חובה א"כ אמאי איצטריך לשנויי הכא דרב לדברי האומר חובה קאמר לימא דאפי' לדידיה דס"ל רשות כיון דשויא עליה חובה בשאר לילות חובה היא עליה ובעיא תפלה למיפטריה על כן נראה כדפרישית:

מתפלל שבע מעין שמונה עשרה ברכות. פירש רשב"ס טעמא משום דכיון דאכתי הוא בתענית חשוב כיוה"כ להכי מתפלל שבע ולפי שכבר פנה היום וחול הוי להכי מתפלל מעין י"ח:

מפני

צט א מיי' פ"ב מהלכות תשובה הלכה ט טוש"ע או"ח סי' תרו סעיף א:

ק ב מיי' שם הלכה ז טוש"ע או"ח סי' תרז סעיף א:

קא ג ד מיי' שם:

קב ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף א בהג"ה:

קג ו מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ג בהג"ה:

קד ז מיי' פ"א מהלכות תפלה הלכה ח ופ"ב שם הלכה ז טור או"ח מסי' תריט עד סי' תרכד:

קה ח (מיי' פ"א שם טוש"ע או"ח סי' תרכד סעיף א):

קו ט מיי' פ"א מהלכות תפלה הל' ו ופ"ג הל' ו ופ"ט הלכה ט סמג עשין יט טור או"ח סימן רלה רלו:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' (תנאי היא דתניא) יוהכ"פ עם חשיכה מתפלל שבע ומתודה) תא"מ:

◆

הגהות מהר"י לנדא

א) גמ' במנחה מתפלל שבע ומתודה (דהגיה) [יוה"כ] כו' כצ"ל ועי' מהרש"א [דלגירסתו קשה] היינו נעילה היינו יוה"כ ע"ת:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] גמרא תנאי היא דתניא. צריך להיות ותוספתא [ועי' ר"ה]:

[ברכות דף יז:]

[דף ט: ושם]

גיר' רי"ף ורא"ש אמר רב המדודי לא שנו וכו' ואמר רב המדודי הוי קאימנא וכו' אמר ש"מ עיקר וידוי מעומד הוא

◆

רבינו חננאל

לאו[אלא]נוקשת באמרי פיך והקנסהו. ורהב רעיך. הרבה עליו רעים ופיוסים. אמר רב חסדא ובשלש שורות של שלשה בני אדם שנאמר ישור על אנשים ויאמר חטאתי וישר העויתי וגו'. ואר"י בר' חנינה המבקש מחילה מחבירו אינו חייב יותר מג' פעמים שנא' אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם וגו' ועתה שא נא לפשע עבדי אלהי אביך וכו' ואם מת צריך להוליך י' בנ"א על קברו ויאמר חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני [illegible] ירושלמי [illegible] מכפר [illegible] אין [illegible] עם [illegible] כגון [illegible] להביא [illegible] ר' יוסי [illegible] הק' [illegible] ויכפר

[נ"ל בר']

ר"ס יז. מגילה כח. לעיל כג.

הגהות הב"ח

(א) גמ' רישא הוי אמר (ש"מ בעי למעבד וכו' ולגמר אורייתא בבבל) תא"מ ונ"ב ס"א אדחייה ולא נדחין וכן משמע מפירש"י: (ב) שם בנעילה מתפלל שבע ומתודה יום הכפורים עם חשיכה מתפלל כו' כצ"ל ותיבות תנאי הוא דתניא נמחק: (ג) שם ובבחיה. רב נתן אבוה דרב הונא בריה דרב נתן נחית קמיה דרב פפא פתח באתה בחרתנו וסיים במה אנו ושבחיה אמר רב אחא בריה דרבא ויחיד אומרה אחר תפלתו: (ד) רש"י ד"ה נחית כו' פליגי בה אמוראי:

[דף כו: לפי גיר' ס"א כנדפס שם בגד גליון]

תענית כו.

פסחים ג. נדה ה:

[עיין תוספתא פ"ד]

[ברכ' דף כח. וכן בהרא"ש סימן כ' איתא בנוסח' אחרת]

ברכות כו:

[במנח' מתפלל שבע ומתודה בנעילה וכו' כ"ה בפסחים ובנדה]

נושא
וידוי - מתי מתודים

מבנה
צורות שונות במנין נוסח הוידוי

נושא
תפלת נעילה

נושא (המשך)
דינו של רב: תפלת נעילה פוטרת את של ערבית

[illegible] הדין דחפי על חבריה צריך מימר ליה סרחית עלך אין קבליה הא יאות ואי לא מייתי בני נש ומפיים ליה קומיהו כדכתיב ישור על אנשים יעשה שורה של אנשים ויאמר חטאתי וישר העויתי וגו' [illegible] הכתוב אומר פדה נפשו מעבור בשחת וחיתו באור תראה. ואי מת צריך מיזל מיפייסיה בקבריה ומימר ליה סרחית עלך: ר' ירמיה הוה ליה לר' אבא מלתא בהדיה אזיל יתיב אדשא נפקא אמתיה [illegible] קילתא. א' עשאוני כאשפה תוב לא מחייבנא. קם למיזל נפק רבא בתריה חזייה ר' ירמיה א"ל קום אדוכתיך עלי רמיא לפיוסך שנאמר לך התרפס ורהב רעיך. ר' זירא כי הוה לאיניש בהדיה מלתא [illegible] קמיה כי היכי דנשוו עי בהדיה. רב הוה ליה מלתא בהדיה ההוא טבחא כולי שתא לא אתא לגביה במעלי דכפורי אמר רב אזיל אנא לפייסיה כו'. ר' חנינא איקפד עליה דרב משום דאמר קמיה [illegible] ינא כמה נהדר וניזיל ואזל רב לגבי' דרב חנינא י"ג מעלי יומי דכפורי ולא איפיים ליה. והיכי עביד רב הכי והאמר ריב"ח כל המבקש מטו מחבירו אל יבקש יותר מג' פעמים ושנינן הנ"מ אדם [illegible] למיד בהדיה רב שאני. כלומר ר' חנינא רבו של רב היה. ור' חנינא היכי עביד. לית ליה הא (דרבה) [דרבא] דאמר כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו. [אלא] ר' חנינא חזא לחלמא דזקפיה לרב וא' [illegible] לינמר אורייתא התם. ת"ר מצות ודוי עיוה"כ עם חשיכה אבל אמרו חכמים מתודה אדם קודם שיאכל וישתה שמא תטרף דעתו עליו בסעודה ואע"פ שהתודה קודם אכילה ושתיה יתודה לאחר [illegible] שתודה ערבית יתודה שחרית ויתודה במוסף[ויתודה במנחה]ויתודה בנעילה. והיכן או' יחיד או' אחר תפלתו וש"ץ אומרה באמצע. מאי היא. רב אמר אתה יודע רזי עולם ושמואל אמר אתה יודע עומקן של לב

הלוי

תוספות ישנים

[illegible] תודה קודם אכילה כו'. ובתוספתא (פ"ד) גרס שיתודה אחר אכילה ושתיה ואע"ג שהתודה [illegible] לה ושתיה יתודה ערבית כו' ווידוי יתירא זה לא מצינו אותו בתלמוד ושמא טעות סופר הוא [illegible] ן אבל אמרו חכמים מתודה קודם אכילה ושתיה שמא יארע דבר קלקלה בסעודה ואע"פ שהתודה קודם אכילה ושתיה יתודה אחר אכילה ושתיה שמא תטרף דעתו עליו ואף על פי שהתודה ערבית כו' ונראה כי הגירסא שם הוא בשיבוש. וצ"ע באחרונות: וסיים במה אנו. והיינו תפלת אתה נותן יד לפושעים וכך אנו נוהגים: והאמר רב תפלת ערבית רשות. תימה מה בכך דמ"מ אין לו לבטלה בחנם כמו שרבי רגיל לפרש

בפרק